

PRATARMĖ

Ši monografija susijusi su laiku ne tik temos prasme. Ji pati pasirodo kaip vėlavimo, delsimo, atidėjimo rezultatas, tarsi vis tikintis rasti tinkamesnę kalbą, leisiančią išsakyti praeinančio laiko mįslę. Galbūt tokia yra daugumos veikalų lemtis, kai autorius, išleisdamas knygą, yra priverstas pripažinti, kad dar tik pradėjo, kad svarbiausi dalykai liko kažkur už teksto, nepasakyti. Vis dėlto knyga „apie“ laiką tai leidžia pajusti gerokai aštriau.

Kiek pamenu, viena pirmųjų filosofinių patirčių, vaikystėje ištikusi namų koridoriaus tamsoje, buvo susijusi su savojo laikinumo įsisąmoninimu – įsisąmoninimu, jog kažkada manęs nebuvo ir kada nors vėl nebus. Praeities „kažkada“ ir ateities „kada nors“ tuomet reiškė ne numanomą įvykių seką, o *laiko patirtį*, laikinės nesaties esatyje patirtį. Dabar jau nebegaliu prisiminti, ar ši patirtis vaiko sąmonėje buvo nuspalvinta kokiu papildomu prasminiu niansu, kuris padėtų ją lokalizuoti ontologijos, epistemologijos ar etikos lauke. Tačiau praeinančio, neatgręžiamo laiko, laiko-nepaisant-manęs, laiko-be-manęs suvokimas veikiausiai užsimezgė tada ir jau nebepaleido. Studijų metais radęsis teorinis interesas laiko problemai lydėjo ir rašant disertaciją, ir dirbant mokslinį darbą po jos gynimo. Fenomenologinės filosofijos prieiga prie laiko problemos suteikė man galimybę atidžiau pažvelgti į laiko patirtį, aprašyti skirtingų laikinių patirčių struktūrą, patyrinėti, kiek ir kaip neatgręžiamos laiko praeigos fenomenas gali būti artikuliuotas fenomenologijoje, o taip pat pamėginti išsiaiškinti laiko problemos vietą pačioje fenomenologinėje filosofijoje. Dėl šios priežasties laiko patirties pasyvumo „motyvas“ monografijoje plėtojamas judant tarp dviejų „registrų“. Pirmajame „registre“ laiko praei-

gos fenomenas analizuojamas kaip giliausias transcendentalinės sąmonės sluoksniu, tiek grindžiantis, tiek suprobleminantis fenomenologijos kaip transcendentalinės filosofijos sampratą, o antrajame – pateikiamas aprašymas tų laikinių fenomenų, kuriuose ypač ryškus patirties pasyvumo aspektas.

Nors iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad praeinantis laikas moko mus atsi-sveikinti, tačiau giliaja prasme jis moko mus sveikinti ir dėkoti. Esu dėkinga Ritai Šerpytytei, kurios paskaitose ir seminaruose ne tik susipažinau su Edmundo Husserlio, Martino Heideggerio ir Emmanuelio Levino filosofija, bet ir mokiausi atidaus darbo su filosofiniu tekstu. Jos paskaitinta, 2013 m. ir 2015 m. vykau trumpų stažuuočių į Husserlio archyvą Liuvene, kur turėjau galimybę susipažinti su naujausiais Husserlio rankraštinių palikimo tyrinėjimais. Dėkoju už jos įkvepiančią energiją ir kolegiską bendradarbiavimą, rengiant tarptautines Levino filosofijai skirtas konferencijas Lietuvoje. Dėkoju Arūnui Sverdiolui, buvusiam disertacijos ir esamam „Sverdiolo seminaro“ vadovui, už jo sukurtą dialogo erdvę, kurioje galėjau pristatyti savuosius laiko problemos tyrinėjimus, už jo taiklias pastabas ir gebėjimą įsiklausyti, kurio vis dar mokausi. Dėkoju visiems buvusiems ir esamiems šio seminaro dalyviams, ypač Mintautui Gutauskui, Daliui Jonkui ir Nijolei Keršytei. Taip pat Arūnui Sverdiolui dėkoju už pasiūlytą trumpąją monografijos pavadinimą *Praeiga ir pertrūkis*, leidusį pasinaudoti veiksmažodiniu lietuvių kalbos pobūdžiu filosofiniams turiniams išreikšti. (Neįtikėtina, kaip Maironio „Apsakymuose apie Lietuvos praeigą“ vartojamas žodis „praeiga“, dabar jau laikomas pasenusiu, atgaivina „praeities“ ir „ateities“ dinamiką.) Esu dėkinga Tomui Sodeikai, padėjusiam suprasti fenomenologiją kaip praktiką bei nuolatinę pratybą ir nesitenkinti pasiektu rezultatu.

Atskirai dėkoju monografijos recenzentams Daliui Jonkui, Nagliui Kardeliui ir Tomui Sodeikai už jų vertingas pastabas, o Lietuvos mokslo tarybai – už finansinę paramą monografijai užbaigti ir išleisti.